

תפקיד שיתוף הפעולה הצבאי בדיפלומטיה המדינתית- [1]מיכאל (מיקי) אדלשטיין

פורסם לראשונה במארס 2020

תוכן עניינים

1	 תפקיד שיתוף הפעולה הצבאי בדיפלומטיה המדינתית- מיכאל (מיקי) אדלשטיין[1]
2	 תקציר המערכת
2	 מבוא – חשיבות שיתוף הפעולה בין צבאות
2	 שיתוף הפעולה עם ארה"ב כהמחשה
4	 משקלו הנוכחי של שת"פ צבאי בדיפלומטיה מדינתית
5	 תפקוד הנספח בעת הזו
5	 סיכום
6	 מקורות

תקציר המערכת

בשנים האחרונות עובר צה"ל שינוי תפיסתי – מהתפיסה הקלאסית של עצמאות ושל חופש פעולה, לתפיסה של שיתוף פעולה עם צבאות אחרים לצורך מימוש יעדים ומשימות. המאמר מתאר את החשיבות של שת"פ בין-לאומי לצה"ל, בדגש על יחסיו עם צבא ארצות הברית. לאור ניסיונו של המחבר כנספח ההגנה בארה"ב, מוצגות במאמר מספר תובנות על תפקוד נספח ההגנה, שנדרש להבין היטב את אינטרסי צה"ל ומשרד הביטחון ולחפש הזדמנויות ופוטנציאלים בצבאות זרים שיענו על הפערים הישראליים.

מבוא – חשיבות שיתוף הפעולה בין צבאות

זמן מה לאחר שנכנס גנרל (בדימוס) ג'ים מאטיס לתפקיד שר ההגנה, נפגשתי עימו לפגישת עבודה ביחד עם עוזרו הצבאי, תת-אדמירל פאלר (כיום מפקד פיקוד [SOUTHCOM](#) [2]). שר ההגנה פתח באמירה שמזה שנים רבות נבנתה עוצמתה של ארצות הברית על ידי הבריתות והשותפויות שהיא יזמה והובילה מאז מלחמת העולם השנייה. כיום, המשיך השר ואמר: "בריתות אלו, אלו שחתומות ואלו שאינן חתומות, חשובות יותר מכפי שההיסטוריה במאה שנים האחרונות לימדה אותנו." ויותר מכך הרכיב שר ההגנה, "אני מסכים לחלוטין עם האסטרטגיה הצבאית שפרסם ב-2016 גנרל דנפורד, יו"ר המטות המשולבים, (JCS) שקבע שהבריתות והשותפויות הינן אחד משלושת הנדבכים שעליהם יבנה צבא ארה"ב את עוצמתו כצבא של מעצמת על; זהו נדבך משמעותי לאסטרטגיית בניין הכוח והפעולה של צבא ארה"ב להתמודדות עם אתגרים בשגרה ובחירום."

שר ההגנה מאטיס הדגיש שלישראל יש מקום מיוחד בקרב המנהיגות האמריקאית, בקרב העם האמריקאי ובקרב המפקדים בצבא ארה"ב, בעבר ובהווה. גם אם אנחנו חלוקים בסוגיות מסוימות, המחויבות שנבנתה עם השנים היא מעל הכול. מאטיס עצר לרגע והוסיף, אנחנו האמריקאים רגילים בכך שעל פי רוב אנחנו הם אלו הנותנים הרבה והצד האחר נותן הרבה פחות, אם בכלל. אבל יחסי מערכות הביטחון האמריקאית והישראלית, הם יחסים שונים, הם יותר דו-כיווניים. *It's more of a two way street* – אבל באמת, הוסיף ואמר השר, אני יודע, ואינני היחיד, שבמישורים מסוימים אנחנו קיבלנו ומקבלים יותר.

שיתוף הפעולה עם ארה"ב כהמחשה

במאמר זה אבקש לעמוד על מקומם של שיתופי הפעולה בין צבאות, מה מניע שיתופי פעולה אלו, מה מותר עשייתו של הנספח בבניית שותפויות בין צבאות. אציג זאת דרך יחסי צבא ארצות הברית וצה"ל לא רק נוכח תפקידי אלא מהטעם שארה"ב הינה בעלת הברית היחידה של ישראל בארבעת העשורים האחרונים וכמעצמת על, ארצות הברית חותרת להישאר מעצמת על במאה ה-21.

בתחילתם, התעצבו היחסים בין צבא ארה"ב לצה"ל בהתאם להתעצבות היחסים הבין-מדינתיים אך בהמשך ניכר עד כמה ליחסים בין צה"ל לצבא ארה"ב קיים מקום ייחודי ועצמאי משלהם, ועל כך שומר הפיקוד הבכיר משני הצבאות, גם בעידוד המנהיגים באשר הם. ב-1947 היה הנשיא טרומן ראשון המנהיגים להתייחס לתוכנית החלוקה. תוך 11 דקות מהצגת התוכנית באו"ם הביע טרומן את תמיכתו בהקמתו של בית לעם היהודי. אך באותה הנשימה, משיקולי מדיניות חוץ ופנים, קבע הנשיא טרומן כי ארה"ב לא תסייע להקמתה [\[3\]](#). ארה"ב החלה להתקרב יותר לישראל בתחילת שנות ה-60 עם תחילת כהונתו של הנשיא קנדי. הנשיא קנדי שבר טאבו בעמדה ההיסטורית של הממשל עד אז, לפיה יש להתנגד לתמיכה בישראל מחשש ליצירת משבר נפט עולמי. השינוי המשמעותי הנוסף במדיניות ארה"ב כלפי ישראל החל לאחר מלחמת ששת הימים.

בראי היחסים בין הצבאות, השינוי המהותי התרחש מאוחר יותר, לאחר מלחמת יום הכיפורים [\[4\]](#) ולאור תוצאותיה. מנקודת מבטו המקצועית של צבא ארה"ב הניצחון במערכה זו היה משמעותי עד מאוד שכן כידוע זה היה קרב אחרון (עד היום הזה) שבו שני כוחות מתמרנים בו זמנית. כך בראייתם לוחמת תמרון תייצג מלחמה עתידית אפשרית באירופה בין ברית נאט"ו בראשותם לבין ברית ורשה ובפרט בין הדוקטרינות והטכנולוגיות של המערב והמזרח. זה היה גם חלק מהשיקולים לסיוע שניתן מארה"ב לישראל במהלך המלחמה כדי למנוע מפלה של יכולות אמריקאיות מול יכולות רוסיות.

אחרי מלחמת וייטנאם ומעט לפני מלחמת יום הכיפורים הקים צבא היבשה (ARMY) את פיקוד [TRADOC](#) [\[5\]](#) בעקבות מלחמת יום הכיפורים שלח ה-TRADOC צוות למידה ששהה בישראל למעלה משנה ומשימתו הייתה חקירה של כל היבטי המלחמה. זאת על מנת לבסס את תורת הלחימה החדשה שהחלה להתגבש בשנת 1974 – "הגנה פעילה" ומאוחר

יותר תפיסת [\[6\]](#). Air Land Battle (ALB) בבד בזכר הישגי צה"ל במלחמת ששת הימים ויום הכיפורים להערכה מקצועית רבה בקרב כל שרשרת הפיקוד בצבא ארצות הברית.

מאז ועד היום, רואה צבא ארה"ב בצה"ל צבא חדשני ומנוסה המהווה את אחד מהמוקדים המשמעותיים ביותר בעבורו ללמידה על אף ההבדלים המהותיים בגודל הצבאות ובמאפייני האתגרים. תחילה היו אלה עולמות התמרון היבשתי והאווירי אך בחלוף השנים, כתוצר של עולמות תוכן חדשים שהצטרפו לאתגרי הצבאות, כגון לחימה נמוכת עצימות והאיום על העורף הצבאי והאזרחי – העמיק שיתוף הפעולה לתחומים חדשים רבים ובכלל זה מודיעין, פיתוח אמצעי לחימה ועוד. לכן בחרו צה"ל וצבא ארה"ב להעמיק ולהרחיב את שיתופי הפעולה בתחומים חדשים שבהם שיתוף הפעולה הבינלאומי היחיד של האמריקאים הוא עם צה"ל.



תמונה 1: מפקד מבצעים (J-3) של סנטקום מבקר את ישראל (מערך קשרי חוץ)

דוגמה כיצד נתפס השת"פ בעיני צבא ארה"ב ניתן ללמוד מנאומו של גנרל ווטל, עת קיבל אות הערכה מהרמטכ"ל רא"ל אביב כוכבי: "זוכר אני כיצד בשנת 2005 כאל"מ, מפקד חדש על הסוכנות להתמודדות עם מטענים, הגעתי ללמוד כיצד אתם מתמודדים בעזה ובלבנון עם מטענים מבית היוצר של איראן. מה שלמדתי פה הציל את חייהם של מאות אם לא אלפי לוחמים אמריקאים. מאז אני מלא הערכה מקצועית לכם וחש מחויבות ערכית לצה"ל ולמפקדיו [\[7\]](#)". ובהתאמה, דבריו של מפקד חיל האוויר האמריקאי, הגנרל גולדפין, בהקשרי לקחי חיל האוויר הישראלי בהפעלת מטוס האדיר [\[8\]](#).

בשנתיים האחרונות אנו עדים לשינוי נוסף ומשמעותי ביחסי צבא ארה"ב וצה"ל בדמות האמון שמביע צבא ארצות הברית בטכנולוגיות הביטחוניות הישראליות, כגון "מעיל רוח" ו"כיפת ברזל". זהו שינוי מהותי בעבור צבא ארה"ב הנוהג להתבסס כמעט רק על Made in USA. דבר זה נובע מצירוף דברים ועיקרם שצבא ארצות הברית למד בעשורים האחרונים עד כמה צה"ל מהווה כר למידה חשוב בעבורו מכיוון שהאתגרים המשתנים שעימם מתמודד צה"ל, בהגנה ובהתקפה, מקדימים בכמה שנים את המפגש של צבא ארצות הברית. לדוגמה, לחימה בסביבה רוויית אוכלוסייה ותת-קרקע. לכך מצטרפת הסיבה הנוספת והיא שצה"ל מציג טכנולוגיות מתקדמות שהוכיחו הצלחה בשדה הקרב. פריצת הדרך לאמון ולאימוץ טכנולוגיות ישראליות הינה תוצר של שיח ענף בין מפקדים ומפקדות, תהליך ארוך שהאמונים על השת"פ בשני הצבאות בנו אותו יחדיו. כל זאת לצד צורך מבצעי אמריקאי מידי שעלה לקראת הצבת כוחותיהם במזרח אירופה ולאור לקחים מניתוח יכולותיו ואופן לחימת צבא רוסיה במזרח אירופה בשנים האחרונות – יכולות ה"נ"ט ועוד.

משקלו הנוכחי של שת"פ צבאי בדיפלומטיה מדינתית

בעיני הצבאות בעולם, ובכללם צה"ל, שיתוף הפעולה בין צבאות עובר שינוי תפיסתי בעשורים האחרונים – הכול מבינים כי שיתוף הפעולה הינו למעשה יכולת נוספת ומאפשרת הנדרשת בעת הנוכחית למימוש הייעוד והמשימות. גם בצה"ל ובמדינת ישראל חל לאורך השנים שינוי מהותי באופן תפיסת צה"ל את ארצות הברית ואת צבאה כיעד לשת"פ. מצד אחד, שיתוף פעולה נמצא לכאורה במתח מול העיקרון הראשון במעלה בתפיסת הביטחון של מדינת ישראל: מדינת ישראל תדע להתגונן בכוחות עצמה ותשמור על עצמאות חופש הפעולה [9]. לצד זאת, הבנת חשיבות השת"פ והשלכותיו על הביטחון הלאומי לצד עומק השת"פ והאמון שנבנה בין צה"ל וארה"ב, הן בעיני המפקדים והן בעיני קברניטי המדינה בעשורים האחרונים, הביאו לכך שהשת"פ הבין לאומי שצה"ל מקיים והשת"פ בין צה"ל וצבא ארה"ב בפרט, מהווים נדבך משמעותי באסטרטגיית צה"ל. למעשה, אלה נכתבו לראשונה כאחד מעקרונות תפיסת הביטחון הלאומי כאשר בכל עת של תכנון שת"פ ומימוש, נדרש לחשוב כיצד משמרים אנו את חופש הפעולה של צה"ל ומדינת ישראל [10]. ועדיין, במהלך כהונתי כנספח ההגנה, נדרשנו לא פעם לברר ולהחליט ברמה המטכ"לית כיצד לפעול מול הצבא האמריקאי בכדי לשמר את נקודת האיזון לטובת העיקרון הראשון.

לשת"פ שצה"ל מקיים עם צבא ארה"ב ועם צבאות נוספים יש מישור חשוב נוסף: הדרג המדיני רואה בקשר בין צבאות אמצעי המאפשר שיח גם במקום שיש קושי במישורי שיח אחרים ולעיתים אף ככלי למניעת מiskonקולאציה. זאת ועוד, בדומה לקשרים דיפלומטיים, גם קיומו של שת"פ בין צבאות הינו ביטוי להכרה הדדית בין המדינות על עשייתן. אך לשת"פ צבאי יש מקום ייחודי נוסף מעבר לעובדה שהוא עוסק בעולמות תוכן של ביטחון ושל דוקטרינה צבאית; דרך השת"פ מתקיים שיח בין ערכי האומה כפי שאלו באים לידי ביטוי בשדה הקרב, השת"פ בין הצבאות הינו ביטוי להכרה הדדית והינו משמעותי מאוד בהיבט ההצהרתי בין המדינות ומול מדינות אחרות.

לפני כמה שנים, כאשר הגענו לביקור בטמפה במפקדת SOCOM שבפלורידה, התבקשנו שלא להסתובב בסמוך למפקדת CENTCOM הסמוכה, נוכח רגישות מדינות ערב לישראל. ההנהגה האמריקאית חששה מתגובת מדינות ערב, הנמצאות תחת CENTCOM. הגנרל ווטל, המפקד היוצא של פיקוד CENTCOM, והראשון ממפקדי הפיקוד שהגיע לביקור בישראל, זיהה שהזמנים השתנו. הוא הבין שלמדינות ערב מהמחנה הסוני המתון יש יותר מהמשותף עם ישראל מאשר השונה. לכן, בבואנו אליו לפני כשנתיים להזמין לביקור הוא נענה ברצון ועמד על כך שביקורו לא יהיה חשאי אלא יפורסם בפומבי, וכך היה. ביקור זה הינו ביטוי לאסטרטגיה אזורית חדשה שאותה יבקש מפקד פיקוד CENTCOM לקדם.



תפקוד הנספח בעת הזו

מאפייני תפקיד נספח ההגנה השתנו בצה"ל ברבות השנים ואני למד מעמיתיי הנספחים בושינגטון עד כמה שונים תפקיד הנספח ומהותו בין המדינות. בעידן המודרני, הנספח הראשון המוכר הינו הגנרל קלארמונט (General Edward Claremont) אשר שירת מטעם בריטניה בשנים 1856-1881 כנספח והיה למעשה מעין קצין תיאום (שדכן – ATACHED) בהיותו חלק מצבא צרפת בעת מלחמת קרים בין רוסיה לצרפת, לבריטניה ולטורקיה. לאחר מלחמת העולם השנייה התעצב תפקיד נספח ההגנה כמי שאמון על ייצוג האינטרסים הביטחוניים של מדינתו לצד היותו קצין איסוף מודיעין. לא בכדי, במרבית צבאות העולם, האמון על הנספחים היוצאים לתפקיד הינו גוף המודיעין (בארה"ב זהו ה- Defense Intelligence Agency) והם האמונים על הקשר עם הנספחים המכהנים במדינתם. כך, רבים מבין הנספחים היו קציני מודיעין.

בשני העשורים האחרונים השתנתה התפיסה ובמרבית המדינות המערביות החלו למנות מפקדים כנספחים (ולא כמסלול שירות). גם בצה"ל ובמשרד הביטחון השתנתה התפיסה [11] וכיום מרבית הנספחים הם מפקדים [12] שבעבורם תפקיד הנספח הינו התפקיד הראשון בתחום הדיפלומטיה הצבאית. בארה"ב, תפקיד הנספח עדיין מהווה מסלול שירות מקצועי מלא כאשר הנספחים כפופים למפקד הפיקוד האזורי אף שהכשרתם, שילוחם ועיבוד הדו"חות מתבצע בסוכנות המודיעין הצבאי (DIA). בהיבט זה, אם כך, יש שונות בין צה"ל לצבא ארה"ב בתפיסת תפקידו של הנספח.

חודשים ספורים לאחר הקמת המדינה מונה נספח צה"ל הראשון לארה"ב, סא"ל אפרים בן ארצי, ובחלוף השנים הוסיפו צה"ל וצבא ארצות הברית נספחים לזרועות ואף קציני קישור בחלק מהזרועות (קציני הקישור הינם חלק אורגאני של הזרוע שבה הם מוצבים ומכיוון שכך, מצביע הדבר על אמון רב), ולצידם נציגי משרד הביטחון – סיב"ט ועוד. צה"ל אף זוכה להיות בין הצבאות הבוודיים אשר מתאפשר להם להציב קציני קישור בצבא היבשה האמריקאי ואף בחלק מהסוכנויות הלאומיות האמריקאיות.

טרם הגעתי לארה"ב נפגשתי עם שמעון פרס ז"ל לשיחה על יחסי ישראל וארה"ב כאשר בתחילתה ציין פרס כי הנספח צריך לראות את עשייתו כמשפיעה בעבור מדינת ישראל לעשרות שנים ולכן ההתנהלות בעשייתו צריכה להתנהל דרך משקפיים אלו. בחלוף שלוש שנים יכול אני לומר שפרס צדק עד מאוד. הנספח עוסק ומשיק לעולם המדינאות ונדרש לניתוח רחב של מכלול השלכות מקימו של שיתוף הפעולה או מהקמתו של שיתוף פעולה חדש. לדוגמה, על הנספח להבין האם תרומתו של שיתוף פעולה חדש בין צבאות נמצא בהלימה לאינטרסים של מדינת ישראל מול מדינות אחרות. זאת ועוד, עשיית הנספח אינה מסתכמת בערוצי הצבא בלבד שכן לא מעט מעשיית הצבא האמריקאי נקבע במקומות נוספים, כגון מחלקת המדינה (משרד החוץ האמריקאי), המועצה לביטחון לאומי, בית הנבחרים והסנאט. בשני ההקשרים המוזכרים, השיח והעשייה המשותפת בשגרירות, של הנספח עם העמיתים ממשרד החוץ, הינו מאפשר וחשוב.

מישור עשייה נוסף לנספח הינו השיח והקשר עם הנספחים הזרים, המהווה אמצעי נוסף בהקשר צבא ארה"ב ובהקשר כלל האינטרסים של צה"ל ושל משהב"ט. בזכות זה ניתן ללמוד רבות על תחומי שת"פ נוספים שבהם עוסק הצבא האמריקאי (או לא), להחליף דעות כיצד לקדם סוגיות ועוד. יתר על כן, הנספח, כלובש מדים, יכול וצריך לכונן קשרים עם נספחי מדינות שעימן אין לנו יחסים מדיניים, שכן השהייה במקום זה, אשר אינו מחייב, מאפשרת ליצור שיח, לברר סוגיות ואף להעביר מסרים.

הנספח נדרש לגלות מרחבי שיתוף פעולה שיתנו לצה"ל ערך מוסף ומענה לפערים ולאתגרים שערים מתמודדים צה"ל ומשהב"ט ובאותה המידה למצב את צה"ל כנכס משמעותי לשת"פ בכל מישורי העשייה של משרד הביטחון בפרט ושל מדינת ישראל ככלל. על כן, הנספח נדרש להכיר את כלל אתגרי צה"ל, מעבר למשימות המוכתבות ע"י הזרועות, וחובתו לתור אחר ידע ומרחבי שיתוף פעולה שיקדמו את צה"ל.

בהתבסס על שיחותיי עם נספחי צה"ל בעבר, עם עמיתיי הנספחים הזרים ועם עמיתיי הגנרלים האמריקאים בעבר ובהווה ומניסיוני שלי, תפיסת הפעולה של נספח צבאי צריכה להתחשב בשלושת היסודות המאפשרים שיתוף פעולה בין צבאות. הראשון הוא זיהוי אינטרסים משותפים. בהקשר זה אציין כי גם בהינתן אינטרסים סותרים מסוימים, בשיח ובניהול נכון הם אינם מהווים מכשול. היסוד השני הינו הערכים שלפיהם פועלים הצבאות – אין זה מובן מאליו שהידע לכך קיים אצל הצבא האמריקאי והוא יעד קבוע לעשייתו של הנספח. והיסוד השלישי הינו יצירת אמון, בין מפקדים וצבאות. יסוד זה מהותי לא רק להקמתו של שיתוף פעולה אלא גם להתגברות על אתגרים הצפויים במעלה הדרך.

סיכום

בזהירות ניתן לומר כי אנו נמצאים בפתחה של תקופה היסטורית בהתעצבות המערכת הבין-לאומית, מעצמות עסוקות בניסיון לעצב, או לשמר, סדר עולמי חדש. לתהליכים אלו תהיה השפעה על מדינת ישראל ואפשרי שיבואו לידי ביטוי ביחסי ישראל, ובהלימה גם ביחסי צה"ל, עם צבאות בעולם. ניכר כי למדינת ישראל ולצה"ל נכסים, בדמות הישגי עבר והווה, המהווים בסיס עוצמתי למיצובנו בעת החדשה. לנו הנספחים יש תפקיד רב חשיבות בהבנת התהליכים הדינמיים,

בהובלת ותפקידיו בעיצוב ובהשפעה וזון נכסטים אלו שכן מו ימות מופשות את קיו בת המנצחים ובפוט כאלה המצטיינים במקצוענותם ובמצפן הערכי שלפיו הם פועלים.

מקורות

[1] אלוף מיכאל (מיקי) אדלשטיין הוא נספח צה"ל בארצות הברית. הכותב מבקש להביע את הערכתו לעשייתה הענפה של חטיבת הקש"ח לאורך השנים הרבות, לתא"ל ארז מיזל על הנדבך הנוסף החשוב בעיצוב האסטרטגיה, בהקניית הידע ובפיקוד על הנספחים ושולח איחולי הצלחה לתא"ל אפי דפרין עם כניסתו לתפקיד כה חשוב זה בעידן שבו העולם רווי אתגרים, עולם שבו לנספחים תפקיד ייחודי בהבנתו ובהשפעה על מיצובם של צה"ל ושל מדינת ישראל לדורות הבאים .

[2] בין השנים 1952 ל-2008 חילק צבא ארה"ב את כדור הארץ ל-6 פיקודים אזוריים (EUCOM, CENTCOM, INDOPSCOM, SOUTHCOM, NORDCOM, AFRICOM) ואת הכוח (ARMY, NAVY, MARINES, AIRFORCE, SOCOM, CYBERCOM, STARTCOM, TRANCOM).

[3] הנשיא טרומן ראה לנכון למצוא מענה לפליטים היהודיים מאירופה נוכח הסבל הרב שלמד עליו עם שחרור מחנות ההשמדה והריכוז. עם זאת, תמיכתו בהקמת בית יהודי נבעה בשלבים מוקדמים (1946) משיקולי קהל התומכים היהודיים. בהמשך ניכרת הייתה עשייתו ובפרט בהשגת רוב תומך בהצבעה על תוכנית החלוקה – מספרו של דניס דומדום. Doomed to Succeed.

[4] מחד גיסא נוכח ההבנה שללא סיוע של רכבת אווירית ישראל עלולה להיות בסכנה קיומית ומאידך גיסא תוצאות המערכה, המהפך בשתי חזיתות והניצחון המוחץ.

[5] בעקבות מלחמת וייטנאם הוקם ביולי 1973 ב־ ARMY פיקוד חדש, TRADOC, שמשימתו שיפור תורת הלחימה והאימונים. בפועל מחקרו המשמעותי ביותר היה המחקר על מלחמת יום הכיפורים כאשר נוסף על כך הם חקרו את הקרב באבו עגילה וסיכמוהו כתמרון החדשני ביותר לאחר מלחמת העולם השנייה .

[6] להרחבה על נושא זה ראו את מאמרו של נספח טריידוק בישראל, מייג'ור איתן ארווין, בגיליון זה: "למידה משותפת של צבאות: לקחים משיתוף הפעולה צה"ל וצבא היבשה של ארה"ב 1973-1982".

[7] בדברים שנשא בטקס בבית בן גוריון בקריה תל אביב – ינואר 2019.

[8] בכנס במכון – BROOKINGS פברואר 2019.

[9] מספר שיקולים עיצבו עיקרון זה ועיקרם ההיסטוריה של העם היהודי והשוואה בפרט, לצד ניסיון לא מוצלח מיום הקמתה ועד העשור האחרון כאשר בעיתות חירום לא תמיד אלו שקיימנו עמם שת"פ היו לצדנו.

[10] במסמך אסטרטגיית צה"ל אפריל 2018 – סוגיית השת"פ ככלל ועם ארה"ב בפרט: כחלק מתפיסת הביטחון הלאומי, כחלק ממאפייני הסביבה האסטרטגית, כמאמץ מאפשר בין המאמצים המופעלים במערכה צבאית,

[11] כך עברה חטיבת הקש"ח מאמ"ן לאג"ת – שינוי מהותי .

[12] והשאר הם עמיתנו עובדי משרד הביטחון. בעבר, היו הנספחים מרביתם קציני מודיעין ובפרט במדינות מפתח.